

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง รูปแบบความผูกพันและลักษณะบุคลิกภาพของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความผูกพันและลักษณะบุคลิกภาพของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก โดยในบทนี้ประกอบด้วย การสรุปผลการศึกษา การอภิปรายผลการศึกษา ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่ทำการศึกษาคั้งนี้ เป็น เยาวชนชายที่เข้าสู่กระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 349 คน เป็น เพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.7 (อายุต่ำกว่า 14 ปี มีจำนวน 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.5, อายุระหว่าง 15 – 17 ปี มีจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 และอายุเกินกว่า 18 ปี มีจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3) มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 88.0 ถูกจับกุม เป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 74.8 ถูกจับกุมด้วยข้อหาเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ลักทรัพย์ วิวังทรัพย์ ปล้น ทรัพย์ โจร ทำให้เสียทรัพย์สิน หรือรับของโจร คิดเป็นร้อยละ 39.3 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 35.2 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 40.4 เยาวชนมาจาก ครอบครัวแตกแยก ส่วนใหญ่บิดามารดาหย่าร้างกัน คิดเป็นร้อยละ 52.1 ซึ่งก่อนถูกจับกุมอาศัย อยู่กับมารดา 25.8 (อื่นๆ เป็นการอยู่อาศัยแบบไม่มีที่อยู่เป็นกิจจะลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 26.9) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่เป็นแหล่งที่ทำให้เสี่ยงต่อการกระทำผิด คิดเป็นร้อยละ 61.1 และการ คบเพื่อนของเยาวชนส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมที่เยวกลางคืน คิดเป็นร้อยละ 44.1

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบความผูกพันของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก ส่วนใหญ่มีรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคง คิดเป็นร้อยละ 52.7 และโดยคะแนนเฉลี่ยพบว่า เยาวชนมีคะแนนความผูกพันแบบมั่นคงสูงกว่าคะแนนความผูกพันรูปแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นแนวโน้มเช่นเดียวกันกับที่พบในงานวิจัยอื่นๆ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะซึมเศร้าของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกมีคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้าโดยเฉลี่ย เท่ากับ 19.60 นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติมาตรฐานแบบ Percentile Rank และ Stannine พบว่า อยู่ในระดับ Mild depression

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

นำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติของบุคลิกภาพต่อต้านสังคมทั้ง 4 ด้าน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

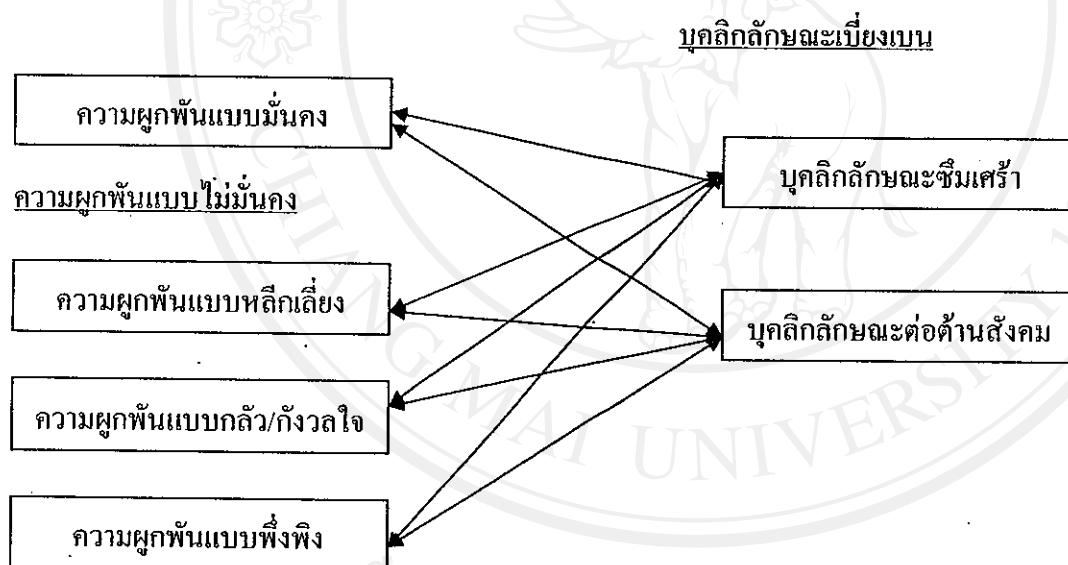
T 65 และสูงกว่า	แปลว่า	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมสูงมาก
T 55 – 64	แปลว่า	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมสูง
T 45 – 54	แปลว่า	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมปานกลาง
T 50	แปลว่า	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมปานกลาง
T 35 – 44	แปลว่า	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมต่ำ
T 34 และต่ำกว่า	แปลว่า	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมต่ำมาก

การเทียบเกณฑ์ปกติในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ปกติที่สร้างจากเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (อมร ไชยแสน, 2543)

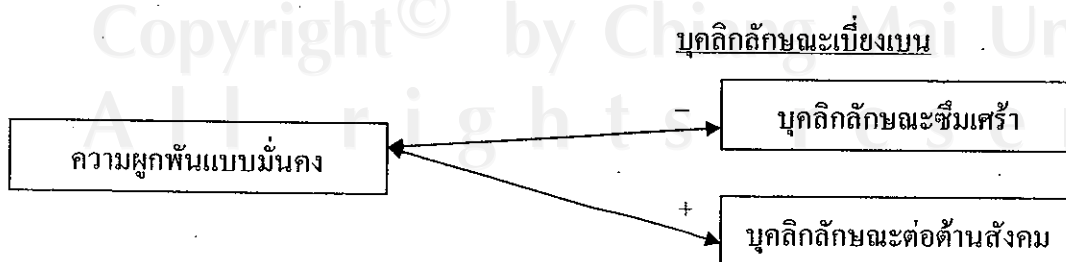
ตารางที่ 5.1 ตารางเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และ T – Score ของบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมในแต่ละด้านของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

บุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม	คะแนนเฉลี่ย	T – Score	ความหมายตามเกณฑ์
ลักษณะอันธพาล	8.56	47	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมปานกลาง
การใช้ยาเสพติด	5.60	44	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมต่ำ
การเบี่ยงเบนทางเพศ	0.85	39	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมต่ำ
การเข้าสังคมได้ยาก	7.93	45	มีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมปานกลาง

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความผูกพันและลักษณะบุคลิกภาพของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก แบ่งตามบุคลิกลักษณะซึมเศร้าและบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม

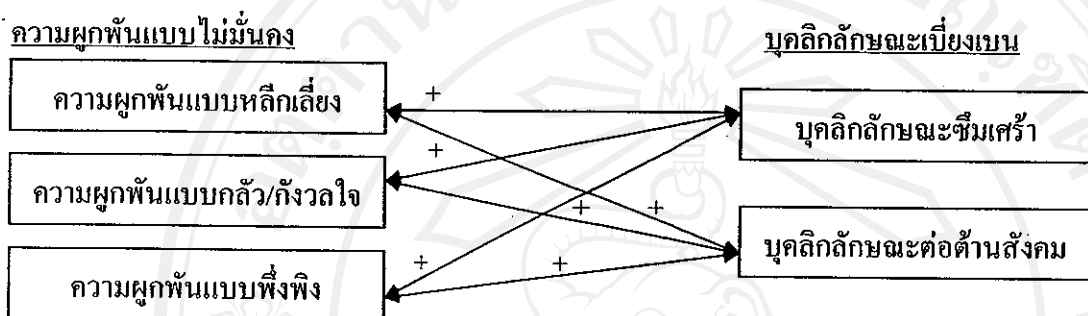

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเซตของรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคงกับตัวแปรเซตของลักษณะบุคลิกภาพ มีดังนี้

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีรูปแบบความผูกพันแบบ
ไม่มั่นคงมีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกลักษณะซึมเศร้า แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกลักษณะ
ต่อต้านสังคม

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่างตัวแปรเพศของรูปแบบความผูกพันแบบ
ไม่มั่นคงกับตัวแปรเพศของลักษณะบุคลิกภาพ มีดังนี้

รูปแบบความผูกพันและลักษณะบุคลิกภาพของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจาก
ครอบครัวแตกแยกมีค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลสูงสุดเท่ากับ 0.633 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.0001
โดยมีความสัมพันธ์ต่อกันร้อยละ 40.06 และรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงมีแนวโน้มน้ำหนัก
ความสัมพันธ์ที่เด่นชัดในด้านบวกกับบุคลิกลักษณะซึมเศร้าและต่อต้านสังคม

2. อภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้ออภิปรายออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 รูปแบบความผูกพันของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

2.3 บุคลิกลักษณะซึมเศร้าของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

2.4 บุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัว

แตกแยก

2.5 อภิปรายผลการศึกษิตตามสมมติฐาน

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัว
แตกแยกส่วนใหญ่อายุประมาณ 17 ปี อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่มีภาวะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย
อารมณ์ และสังคมสูง โดยด้านร่างกาย มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทุติยภูมิอย่างเต็มที่ ลักษณะทางด้าน
ร่างกายเติบโตเหมือนกับผู้ใหญ่ ลักษณะทางอารมณ์จะแปรปรวน จุนเจิว โมโหง่าย มีความสนใจ

ใครรู้ ใครลอง สนใจเรื่องเพศมากขึ้น และด้านสังคมของวัยนี้จะคิดเพื่อน เทคทุนคนที่เริ่มต้นแบบ มีการเลียนแบบ และสนใจเพศตรงข้ามในลักษณะผู้ชาย เยาวชนที่มาจากครอบครัวแตกแยก ภาวะความสมบูรณ์ในครอบครัวทำให้มีผลต่อการปรับตัวในช่วงของวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น

จากข้อมูลพื้นฐานเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกัน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (2540) ได้สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน พบว่า เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอน สภาพครอบครัวมีลักษณะบ้านแตกสาแหรกขาด สาเหตุที่บุคคลต้องเป็นอันธพาลก็เพราะความไม่ปกติสุขของครอบครัว บิดามารดาไม่มีความรักใคร่กัน ไม่ได้ให้ความอบอุ่นด้านจิตใจแก่เด็ก ทำให้เด็กหาทางออกโดยการคบเพื่อน และคล้อยตามเพื่อน เยาวชนส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีปัญหา มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครอบครัวเนื่องจากการได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักน้อย มีการควบคุมสูง และผู้ปกครองเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย เยาวชนจะมีความโน้มเอียงต่อการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเป็นปฏิปักษ์กับกฎหมายสูง รองลงมาเยาวชนพักอาศัยอยู่กับมารดา เมื่อมีการหย่าร้างหรือแยกทางกัน ผู้ชายมักแต่งงานใหม่ ผู้หญิงต้องเลี้ยงลูกตามลำพัง จำนวนครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวที่เป็นหญิงไว้คู่จึงเพิ่มขึ้น (อุมพร ตรังคสมบัติ, 2544) เยาวชนจึงขาดตัวแบบจากบิดา และการที่มารดาเป็นเพศตรงข้ามกับเยาวชน และมีความแตกต่างระหว่างวัยทำให้เยาวชนซึ่งเป็นวัยรุ่นชายหันไปคบเพื่อนมากขึ้น เนื่องจากมีความคิดเห็นตรงกัน เข้าใจกัน และมีค่านิยม ความชอบไปในทางเดียวกันมากกว่า ทำให้คล้อยตามเพื่อนได้ง่าย อีกทั้งมารดาต้องมีการครอบครัวยุติที่เพิ่มขึ้น การอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวจึงไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ มีผลให้สมาชิกบางส่วนในครอบครัวมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม (กัลยา มะโนนิก, 2538) การได้รับการดูแลไม่เต็มที่ส่งผลให้เยาวชนไม่ได้รับการอบรมขัดเกลานิสัยที่ไม่พึงปรารถนา การอยู่ในวัยรุ่นมีความใคร่รู้ใคร่ลองตามวัยและคิดเพื่อน นำไปสู่พฤติกรรมทำทายเป็นฝืนกฎระเบียบ เป็นเหตุที่ทำให้มีพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมาย เช่น การใช้สารเสพติด การลักทรัพย์ การทะเลาะวิวาท

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป การที่เยาวชนส่วนใหญ่ทำงานแล้วนั้นหมายความว่า เขาใช้ชีวิตที่ต้องทำงาน ดูแลรับผิดชอบเหมือนกับผู้ใหญ่ มีผลให้มีการดำเนินชีวิตค่อนข้างอิสระ การทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ก็ส่งผลให้ต้องการใช้ชีวิตแบบผู้ใหญ่ เช่น สามารถดื่มสุรา สูบบุหรี่ หรือเที่ยวเตร่ ในขณะที่เดียวกันกับมารดาที่มองเห็นว่าเยาวชนมีร่างกายที่โตแล้ว และเยาวชนทำงานแล้วจึงทำให้ไม่ติดตามดูแล และให้อิสระในการตัดสินใจ โดยที่วุฒิภาวะของเยาวชนยังไม่พร้อม ผู้ปกครองไม่ดูแลอย่างเต็มที่เยาวชนจึงทำตามอารมณ์และความพอใจของตนเองจึงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมีการกระทำผิดได้ง่าย

2.2 รูปแบบความผูกพันของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

รูปแบบความผูกพันของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกมี

รูปแบบความผูกพันแบบมั่นคง ก็เป็นแนวโน้มเช่นเดียวกันกับที่พบในงานวิจัยอื่นๆ การศึกษาของ Ainsworth และคณะ (1978 อ้างใน Sokin และ Dutton, 2003) ศึกษาความผูกพันในสถานการณ์ Strange situation พบว่า ร้อยละ 60 มีความผูกพันแบบมั่นคง ในปัจจุบันแม้ครอบครัวไทยจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียง บิดามารดา ลูก หรือบิดา/มารดา และลูก หรือสามีภรรยา มากขึ้น แต่ลักษณะครอบครัวเดี่ยวจะเกิดช่วงแรกของการแต่งงานหรืออยู่ร่วมกันหลังจากที่มีลูกคนแรกจะกลับเข้าสู่ครอบครัวขยายโดยนำลูกฝากให้กับครอบครัวเดิมของตนช่วยเหลือ เมื่อครอบครัวมีจำนวนลูกและญาติเพิ่มมากขึ้นก็จะแยกตัวเป็นครอบครัวเดี่ยวอีกครั้ง (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2548) จากการศึกษาที่เด็กเข้าสู่ครอบครัวขยาย ทำให้ยังคงได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกของครอบครัวเดิมของบิดาหรือมารดา สมาชิกในครอบครัวจะมีความเกี่ยวข้องกัน ทำให้มีความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ของทั้งครอบครัวของตนและครอบครัวเดิมของบิดาหรือมารดา แม้ว่าครอบครัวที่เด็กอยู่จะเป็นครอบครัวแตกแยกก็ตาม และสถานการณ์ครอบครัวที่บิดาหรือมารดาเลี้ยงดูบุตรตามลำพังมีแนวโน้มมากขึ้นอันเกิดจากการละทิ้ง แยกทาง หย่าร้าง และการเสียชีวิตของคู่สมรส แต่ส่วนมากจะอยู่ร่วมกับครอบครัวเดิม หรือในชนบทที่ครอบครัวมีเฉพาะผู้สูงอายุกับเด็กเพราะบิดามารดาเป็นวัยแรงงานที่ต้องทำงานในเมือง ใกล้เคียงกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ที่เยาวชนที่กระทำผิดและมาจากครอบครัวแตกแยกส่วนใหญ่ก็ยังคงมีผู้ให้การเลี้ยงดูถึงร้อยละ 58.2 จึงทำให้เยาวชนกลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคง และจากข้อมูลพื้นฐานพบว่าเยาวชนร้อยละ 25.8 พักอาศัยอยู่กับมารดา นั่นคือ มารดาให้การเลี้ยงดู ตามทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดากับบุตร ของ อัญชลี ศิลาเกษ และคณะ (2539) สรุปได้ว่าความผูกพันเป็นการแสดงถึงความต้องการของเด็กที่มีมารดาเป็นเป้าหมาย และแสดงความผูกพันกับมารดา เรียนรู้ที่มารดาเป็นผู้ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจให้กับตนเองได้ การที่เยาวชนส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูจากมารดา เขาก็ยังได้รับการตอบสนองดังกล่าวตั้งแต่วัยเด็กจึงมีความรู้สึกได้รับการคุ้มครองดูแล มีความรู้สึกปลอดภัย และมั่นคง แต่ทั้งนี้ก็ต้องพิจารณาว่ามารดามีภาวะวิกฤติจากการแยกจากสามีมากน้อยแค่ไหนซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อ การเลี้ยงดูบุตรตามมา (ฉวี เบาทรวง, 2538)

2.3 บุคลิกลักษณะซึมเศร้าของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกมีภาวะความซึมเศร้าในระดับ

Mild depression การขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัวมีผลให้เยาวชนมีภาวะสับสนทางจิตใจ เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีปัญหาเจ็บซึม และเก็บตัว แต่การขาดบิดาหรือมารดาในการดูแลอาจไม่มีอิทธิพลต่อเด็กได้มากเท่ากับความต้องการ (Gordon อ้างใน สุทธิณี รัตนวราห, 2530) เยาวชนที่กระทำผิด

กฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกจึงไม่จำเป็นต้องมีปัญหาด้านความซึมเศร้าอย่างรุนแรง แต่ภาวะการขาดความรักความอบอุ่นอาจมีผลให้มีความซึมเศร้าในระดับหนึ่งเท่านั้น เด็กที่มีประสบการณ์ในการช่วยตนเองไม่ได้ จะไวต่อการซึมเศร้า ขณะเดียวกันหากเขาได้รับความรักเต็มที่ก็จะต้านอาการซึมเศร้าได้ (Aiken, 1989) เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกส่วนใหญ่ยังมีผู้ปกครองให้การดูแล ปัญหาการขาดคนดูแลแล้วทำให้เขารู้สึกไม่ปลอดภัยหรือช่วยตนเองไม่ได้จึงไม่มี แต่การขาดบิดาหรือมารดาก็มีผลกระทบต่อด้านจิตใจทำให้ขาดความรักความอบอุ่น (Bowlby, 1969) เยาวชนกลุ่มเป้าหมายจึงยังคงมีภาวะซึมเศร้าเพียงเล็กน้อย

2.4 บุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัว

แตกแยก

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกมีลักษณะบุคลิกภาพต่อต้านสังคมปานกลางในด้านลักษณะอันธพาลและการเข้าสังคมได้ยาก และมีบุคลิกภาพต่อต้านสังคมต่ำด้านการใช้จ่ายเสพติดและการเบี่ยงเบนทางเพศ การศึกษาของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2524) พบข้อสังเกตจากการศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สุขภาพจิต และจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตมากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่น อัจฉริยาบยได้ว่าปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิต เยาวชนกลุ่มตัวอย่างจึงมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่มีแนวโน้มต่อการกระทำผิดกฎหมาย แต่ไม่ได้อธิบายถึงบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมที่ส่งผลให้กระทำผิดกฎหมาย

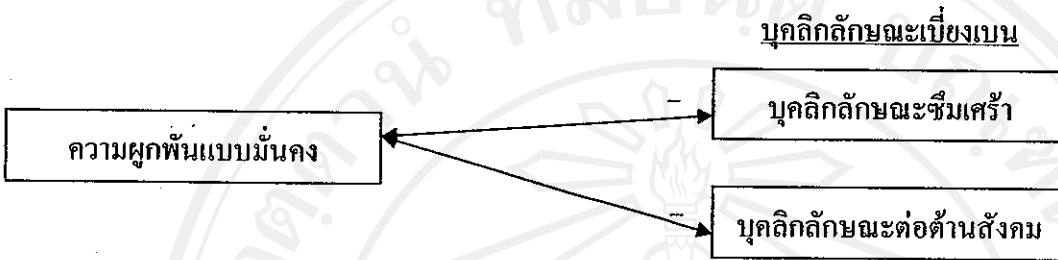
ผู้ที่มีลักษณะต่อต้านสังคมมีปัจจัยที่มาจากความแตกแยกในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย นั่นคือ การขาดความรักความอบอุ่นและการถูกปฏิเสธจากบิดาหรือมารดาเป็นสาเหตุหนึ่งของพฤติกรรมอันธพาล เด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวน ภูมิหลังมีรูปแบบชีวิตครอบครัวที่ขาดการอบรมสั่งสอนเพื่อพัฒนาความรู้สึกรู้จักทางด้านจริยธรรม การที่ครอบครัวแตกแยก ไม่มีบิดาก็มารดาคนใดคนหนึ่งที่ต้องมีภาระเพิ่มมากขึ้นในการดูแลบุตร เป็นผลให้ไม่มีเวลาในการอบรมบ่มนิสัยแก่เด็ก

ในด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยกและมีการทะเลาะเบาะแว้ง หรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยทำให้เขาขาดการเรียนรู้ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แทนที่จะได้เรียนรู้จากครอบครัวเป็นลำดับแรกเพราะครอบครัวคือสังคมแรกของเด็กในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น จากนั้นก็จะเป็นการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน และในสังคมที่ใหญ่ขึ้น หรือเยาวชนเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากบิดามารดา เวลาที่มีการทะเลาะกันมาใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นเหตุให้มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กที่ขาดบิดาหรือมารดาก็จะขาดตัวแบบในการเลียนแบบบทบาททางเพศของบิดาหรือมารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูเขา อีกทั้งภาวะความตึงเครียดในครอบครัวแตกแยกก็มีผลต่อการปรับตัวไม่ว่าจะทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก

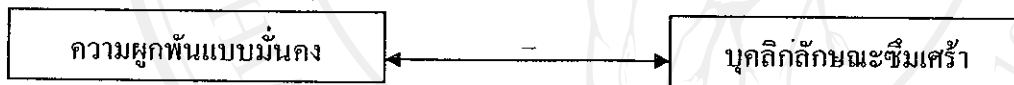
2.5 อภิปรายผลการศึกษาตามสมมติฐาน

จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ข้อ ได้แก่

สมมติฐานที่ 1 คะแนนความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคง มีความสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้า และบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม

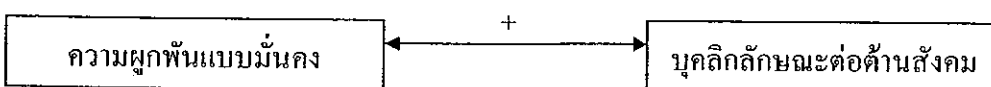

สมมติฐานนี้ได้รับการสนับสนุนเพียงครั้งเดียว นั่นคือ คะแนนความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคงมีความสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้า กล่าวคือเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีคะแนนความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคงต่ำมีคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้าสูง และเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีคะแนนความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคงสูงมีคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้าต่ำ

จากสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าผู้ที่มีความผูกพันแบบมั่นคงได้รับความอบอุ่นเพียงพอจากบิดาหรือมารดาหรือผู้ปกครอง แม้ว่าครอบครัวจะไม่สมบูรณ์พร้อม เนื่องจากอาการซึมเศร้าเกิดจากการขาดความรัก ไม่ได้ได้รับความรักหรือเกิดจากการสูญเสีย (Bowlby, 1969) และการทำงานที่ของครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์ก็มีความสัมพันธ์กับความซึมเศร้า (วิระวรรณ อุประมาณ, 2538) ดังนั้นในครอบครัวที่แตกแยก หากเยาวชนได้รับความอบอุ่นเพียงพอจากผู้ปกครอง ทำให้ภาวะความซึมเศร้าต่ำ

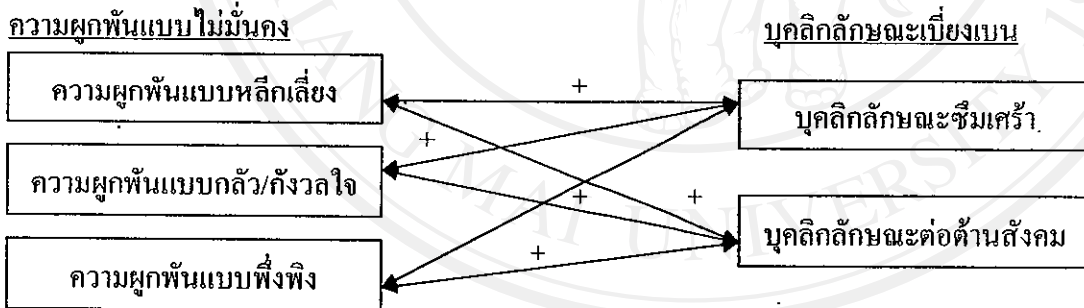
แต่ผลการศึกษาไม่สนับสนุนสมมติฐานในส่วนหลังคือ คะแนนความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม กล่าวคือเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีคะแนนรูปแบบความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคงต่ำ มีคะแนนบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมต่ำ และเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีคะแนนรูปแบบความผูกพันในครอบครัวแบบมั่นคงสูง มีคะแนนบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมสูง

จากสมมติฐานดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานทั่วไป พบว่าเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก มีบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมในระดับต่ำถึงปานกลางเท่านั้น และส่วนใหญ่มีรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคง อาจกล่าวได้ว่าเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยก ยังคงได้รับการเลี้ยงดูโดยได้รับการขัดเกลาด้านจริยธรรมจากครอบครัว และได้รับการว่ากล่าวตักเตือนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แต่การที่เยาวชนกระทำผิดก็อาจมีบุคลิกภาพบางอย่างที่ทำให้มีพฤติกรรมเป็นอาชญากร (มนตรี พงษ์ทัตศิริกุล, 2537) อาจคาดได้ว่า เด็กกระทำผิดกฎหมายที่มาจากครอบครัวแตกแยกมีความผูกพันที่มั่นคงแต่ก็ยังมีบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมที่ทำให้มีแนวโน้มในการกระทำผิดกฎหมายได้ หรือในทางตรงข้าม พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเยาวชนที่กระทำผิดนั้นอาจมาจาก บิดามารดาส่งเสริมลักษณะที่ผิดปกติโดยที่รู้ตัวหรือไม่ก็ตามทั้งที่มีการให้ความรักและความอบอุ่นแก่เด็กอย่างเพียงพอ ยกตัวอย่างเช่น การให้อภัยมากเกินไป เพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก หรือปกป้องคุ้มครองอย่างมาก โดยเฉพาะบิดา หรือมารดาที่เลี้ยงดูบุตรลำพัง หรือผู้ปกครองที่มีใช้บิดามารดาและดูแลเด็กอยู่ ต้องการชดเชยการขาดความรักของเด็กที่หายไป ตามใจเด็กมากเกินไปจนกลายเป็นคนที่เอาแต่ใจตนเอง ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม, 2524) บิดาหรือมารดาที่ใช้ความคิดของตนเองเป็นหลักว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้จะเหมาะกับเด็กเลี้ยงแบบทะนุถนอม ไม่เปิดโอกาสให้ลูกเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยากทำนอกเหนือจากตารางที่พ่อแม่กำหนด จะลืมนึกถึงจิตใจเด็ก ไม่พยายามทำความเข้าใจว่าเด็กต้องการอะไรบ้าง ก็จะกลายเป็นเด็กที่ไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่ช่วยเหลือตัวเอง ขาดความเชื่อมั่น เอาแต่ใจ เข้าสังคมไม่ได้ นำมาซึ่งภาวะความเครียดจากการปรับตัว หรือการไม่ได้รับการตอบสนองจากคนรอบข้าง กลายเป็นอาการป่วยทางใจ ในทางตรงข้ามเด็กอาจใช้ความฉลาดในทางที่ผิด โดยมีพฤติกรรม 2 ด้าน ที่บิดามารดามักเรียกว่า คือเสียบ คือเวลาอยู่กับบิดามารดาจะเรียบร้อย เชื้อฟังทุกอย่าง แต่พอห่างจากบิดามารดา เด็กจะแสดงออกในอารมณ์ต่างๆ มากมายตามที่ใจต้องการ อาจเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง ซึ่งอาจทำให้เด็กสับสนกับพฤติกรรม การแสดงออกที่เหมาะสมของตัวเองด้วย พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอาจเกิดได้จากการเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจหรือเรียกว่าการเรียนรู้โดยบังเอิญ (incidental learning) เป็นการเรียนรู้ที่ปราศจากการเรียนรู้มาก่อน ที่อาจเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาโดยตรง หรือในปัจจุบันที่มีการแข่งขันที่มากมายเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก เช่น โทรทัศน์ วีดีโอเกม เกมคอมพิวเตอร์ เป็นต้นก็มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก อันส่งผลต่อลักษณะบุคลิกภาพของเด็กตามมา เช่น การดูทีวีก็เปลี่ยนระบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว โดยเฉพาะลปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ก็ส่งผลต่อรูปแบบความผูกพันของบุคคล เด็กจะแยกตนเองโดยอยู่หน้าโทรทัศน์มากขึ้นขณะเดียวกันกับผู้ปกครองก็ไม่ได้ให้ความสนใจและลืมนึกเด็กก็จะกลายเป็นคนที่เฉื่อยชา ไม่แสดงความรู้สึกหรือความ

สนใจ และไม่กระตือรือร้น มีปัญหาด้านสัมพันธภาพตามมา อีกกรณีหนึ่งคือ บิดาหรือมารดาต่างทำงาน โดยเฉพาะมารดา ทำให้การสื่อสารระหว่างมารดากับบุตรน้อยลง หรือให้ความผูกพันแต่ไม่ได้ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเพียงพอ (Williams, 2000) ซึ่งในภาวะปัจจุบัน เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า ความเจริญด้านวัตถุ และข้อมูลข่าวสารที่เปิดกว้างอย่างเสรี ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้และมีผลต่อการเรียนรู้โดยบังเอิญ บุคลิกลักษณะต่อต้านสังคมอาจเกิดได้ภายใต้ภาวะความผูกพันแบบมั่นคงอันเนื่องจากการเรียนรู้โดยบังเอิญ จากสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมีมากขึ้น ครอบครัวเดี่ยวที่ใช้ชีวิตเฉพาะบิดามารดาและบุตร ซึ่งไม่รู้จักใครในสังคม การแก้ไขปัญหาต่างๆ ต้องเผชิญด้วยตนเอง ไม่มีผู้เข้ามาไกล่เกลี่ยปัญหา ขาดการควบคุมอารมณ์และทักษะในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวและการหย่าร้าง เด็กที่เคยถูกทำร้ายหรือตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นอันธพาล หากไม่ได้รับการบำบัดเยียวยาอย่างถูกวิธี เมื่อโตขึ้นจะกลายเป็นอาชญากร หรือเป็นผู้ใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นต่อไป(รณชัย กงสกันธ์,มมป.)

สมมติฐานที่ 2 คะแนนความผูกพันในครอบครัวแบบไม่มั่นคง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาพเบี่ยงเบน ได้แก่ คะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้า และบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม

สมมติฐานนี้ได้รับการสนับสนุน กล่าวคือ ความผูกพันแบบไม่มั่นคงมีความสัมพันธ์ที่เด่นชัดในด้านบวกกับลักษณะบุคลิกภาพ อธิบายได้ว่า เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีคะแนนความผูกพันแบบไม่มั่นคงต่ำ มีคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้า และคะแนนบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม ในระดับต่ำ และเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีคะแนนความผูกพันแบบไม่มั่นคงสูง มีคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้า และคะแนนบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม ในระดับสูง

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีรูปแบบความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง อาจถูกเลี้ยงดูโดยขาดความรู้สึกพื้นฐานด้านความไว้วางใจมาตั้งแต่เด็ก ทำให้รู้สึกอึดอัดเมื่อ

ต้องใกล้ชิดกับใคร รู้สึกไม่ไว้วางใจใคร (Bartholomew,1990) หรือผู้ปกครองที่ปฏิเสธที่จะดูแลเอาใจใส่ เด็กทำให้เด็กรู้สึกถูกปฏิเสธ ทำให้หมองผู้อื่นในค่านลบ ปฏิเสธผู้อื่น และมั่นใจในตนเอง ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใคร เมื่อมีปัญหาต้องเผชิญปัญหาด้วยตนเอง ไม่มีผู้เข้ามาให้การช่วยเหลือ ทำให้มีภาวะ helplessness อาจนำไปสู่อาการซึมเศร้าได้ และการปฏิเสธผู้อื่นก็ทำให้ปฏิเสธสังคมและต่อต้านสังคมเพราะรู้สึกไม่ได้รับการยอมรับเริ่มต้นอันเนื่องมาจากสภาพครอบครัวแตกแยก สำหรับเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีลักษณะรูปแบบความผูกพันแบบกลัว/กังวลใจ อาจได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาที่มีปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งก่อนหย่าร้าง เด็กจะต้องเลือกที่จะเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดความวิตกกังวล หรือกังวลใจเกี่ยวกับการหย่าร้างกันของบิดามารดา (โสภานุพิกุลชัย, 2532 อ้างใน สัมพันธ์ สิริมา, 2544) หรือการที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังก็ทำให้เกิดความรู้สึกกลัวหรือกังวลใจ เขาจะมองผู้อื่นในทางลบ ขณะเดียวกันก็มองตนเองทางลบเช่นกัน (Bartholomew,1990) และเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกที่มีลักษณะรูปแบบความผูกพันแบบพึ่งพิง เด็กจะต้องการพึ่งพิงผู้อื่นเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ รู้สึกตนเองไม่มีค่า จึงคาดหวังผู้อื่นในทางที่ดี (Bartholomew,1990) ในครอบครัวแตกแยกทำให้เขาขาดความรัก ความอบอุ่น จึงต้องการชดเชยในส่วนที่ขาดอย่างมาก และจะเรียกร้องความรักความสนใจจากบิดาหรือมารดา หรือผู้ปกครองที่ดูแลอยู่ แม้ว่าบิดาหรือมารดาหรือผู้ปกครองจะตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างมากเพื่อชดเชยต่อการขาดความรักความอบอุ่นแต่เด็กก็จะพึงพอใจกับสิ่งที่ตนเองได้รับน้อย ทำให้ยังถูกตามใจและได้รับการปกป้องอย่างมาก หรือเยาวชนที่มีรูปแบบความผูกพันแบบหลีกเลี่ยงจะรู้สึกถูกปฏิเสธจากครอบครัวเพราะการไม่ได้รับความรักความเอาใจใส่ ผู้เลี้ยงดูไม่ให้ความสนใจ หรือเยาวชนที่มีรูปแบบความผูกพันแบบกลัว/กังวลใจ จะมีความไม่แน่ใจในการเลี้ยงดูของผู้ปกครองทำให้เกิดความสับสน ซึ่งตามการศึกษาของ รุจา ภูโพบูลย์ และคณะ (2545) พบว่า การตอบสนองของผู้เลี้ยงดูที่กล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น ภาวะความซึมเศร้า และความก้าวร้าว

รูปแบบความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง กลัว/กังวลใจ หรือพึ่งพิง มีความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะซึมเศร้า หากมีความซึมเศร้าอันเนื่องมาจากการรู้สึกถูกปฏิเสธก็อาจทำให้เยาวชนมีความโกรธและความรุนแรง จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอันธพาล (พิมพ์มาศ ตาปัญญา และธีรวรรณ ธีระพงษ์, 2542) Bowlby กล่าวว่าความโกรธมีรากฐานจากความสัมพันธ์ในครอบครัว การศึกษาของ Triosi และ Argenio (2002) พบว่า ความโกรธมีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงทั้งความผูกพันแบบกังวล และหลีกเลี่ยง และทำนายความโกรธของกลุ่มตัวอย่างที่มีอาการซึมเศร้าได้ ในครอบครัวที่มีการทะเลาะเบาะแว้งอย่างรุนแรงก็มีผลให้เด็กซึมซับและเรียนรู้ประสบการณ์ของบิดามารดาในการแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ความผูกพันมีผลโดยตรงกับความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพกฎหมายและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Jan, Roger และ Risk, 1997) ชัทเทอร์แลน (สถานพินิจและ

คู่มือของเด็กและเยาวชนกลาง, 2540) ยืนยันว่า การกระทำผิดกฎหมายของเด็กหรือเยาวชนนั้น เป็นผลของความโน้มเอียงที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมายมากกว่าความนิยมชมชอบที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งครอบครัวจะมีส่วนช่วยให้เด็กปฏิบัติตามกฎหมายแต่ในครอบครัวที่มีความล้มเหลวที่จะยึดเหนี่ยวเยาวชนไว้กับครอบครัวก็จะทำให้เยาวชนเพิ่มการคบหาสมาคมกับเด็กที่มีแบบแผนพฤติกรรมเหลวไหลนอกบ้าน แสวงหาความสุขจากภายนอกบ้าน Hirchi (สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง, 2540) ก็เชื่อว่าการกระทำผิดของเด็กเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึง เด็กที่กระทำผิดกฎหมายว่าเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ฐานะยากจน มีหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว สมาชิกในครอบครัวขาดความผูกพันและความเข้าใจกัน เด็กเหล่านี้ถือว่าอยู่ในกลุ่มของเด็กในภาวะยากลำบาก ได้แก่ เด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้ง ถูกทะเลาะ มีความประพฤติที่ไม่ถูกต้อง และเบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ของสังคม หรือเด็กเร่ร่อนตามสภาพครอบครัว บิดามารดาการศึกษาต่ำจึงไม่ได้เอาใจใส่ภาวะความเป็นอยู่ ทำให้เด็กมีจิตใจหยาบกระด้าง รุนแรง เกเร เด็กเร่ร่อนที่มีปัญหาครอบครัวจึงเมื่อหน้าบ้าน การที่อยู่อาศัยที่ต้องการความสนุก ชอบเที่ยวเตร่ มีอิสระ ติดเพื่อน มีการเลียนแบบสื่อ จึงออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อน ดำเนินชีวิตที่ไร้สวัสดิภาพ ไม่มีโอกาสพัฒนาในด้านต่างๆทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จึงเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและกระทำผิดตามมา นอกจากนี้ เยาวชนที่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคงและมาจากครอบครัวแตกแยกอาจไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อพัฒนาความรู้สึกทางจริยธรรม จึงทำให้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและกระทำผิดกฎหมาย (เทพ สงวนกิตติพันธุ์, 2549) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม นั่นคือ ไม่เคารพกฎระเบียบ มีพฤติกรรมที่ขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบความผูกพันและลักษณะบุคลิกภาพของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย และมาจากครอบครัวแตกแยก มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การป้องกันปัญหาจากครอบครัวแตกแยกทำได้โดยการเลี้ยงดูเด็กให้มีความรู้สึกผูกพันกับครอบครัว และสร้างให้เกิดรูปแบบความผูกพันที่มั่นคง นั่นคือ สร้างให้เด็กเกิดความวางใจในความสัมพันธ์ รู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งนี้มิใช่เป็นการให้ความรักความผูกพันโดยไม่อบรมหรือฝึกฝนด้านจริยธรรมเพราะจะส่งเสริมบุคลิกลักษณะอันธพาลได้
2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงกับบุคลิกลักษณะซึมเศร้าและ

ต่อต้านสังคม ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ควรจะมีการบำบัดหรือการให้คำปรึกษาครอบครัวโดยใช้แนวความคิดรูปแบบความผูกพันในการให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่มีภาวะซึมเศร้า หรือมีลักษณะต่อต้านสังคมในระดับสูง

3. ผลการวิจัยพบว่า มีผู้ที่มีรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับบุคคลที่มีรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคง อาจสะท้อนได้ว่าแม้สังคมไทยในครอบครัวแตกแยกไม่ค่อยมีปัญหาการเลี้ยงดูจากการไม่ให้ความรักความผูกพัน แต่อาจขาดการฝึกหรืออบรมเด็กในด้านจริยธรรมให้พัฒนาสมวัยเด็กจึงกระทำผิด การมีจริยธรรม ศีลธรรม ส่งผลต่อการควบคุมตนเองให้มีระเบียบวินัยรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ชื่อสัตย์ มีความรู้ผิดรู้ถูก อ่อนน้อมถ่อมตน และมีสัมมาคารวะ เกิดจากการสั่งสมและปลูกฝังตั้งแต่เด็กและฝังลงได้จิตสำนึกไม่สามารถฝึกฝนหรือขัดเกลาได้ในเวลาสั้นๆ (เทพ สงวนกิตติพันธ์, 2549) เพ็ญเจ้ (Jack and David, 1981) ได้กล่าวว่า ทักษะการใช้เหตุผลทางด้านจริยธรรมมีการพัฒนาไปเรื่อยๆแต่จะอาศัยสภาพแวดล้อมทางจริยธรรมและสติปัญญาที่เหมาะสม ซึ่งเทคโนโลยีสามารถกระตุ้นให้เกิดการกระทำผิดได้ในสภาพความเปลี่ยนแปลงที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพราะไม่ได้ทำให้มีการหล่อหลอมให้ต่อสู้กับปัญหาความขัดแย้งทางด้านจริยธรรมหรือปัญหาใหม่ๆที่นอกเหนือจากที่เคยเรียนรู้ ยกตัวอย่าง บิดาหรือมารดาของเด็กอาจจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ใจดีและมีความทำทนายพเหมาะสมที่จะกระตุ้นพัฒนาการทางสติปัญญา แต่ไม่ได้ใจให้เกิดความงอกงามทางด้านจริยธรรมที่เหมาะสม เช่น การไม่ให้โอกาสเด็กในการตัดสินใจ หรือทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจในการใช้อำนาจของบิดามารดา นั่นคือ ไม่สามารถคาดได้ว่าเด็กที่มีพัฒนาการทางด้านเหตุผลในลักษณะทั่วไปจะมีพัฒนาการขั้นสูงสุดด้านความเข้าใจเกี่ยวกับความยุติธรรม และการที่สังคมไทยมีการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบระบบอุปถัมภ์ทำให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบผิดๆในด้านจริยธรรม เช่น เน้นเรื่องการให้อภัยมากเกินไปจนส่งผลให้เด็กไม่ได้เรียนรู้จริยธรรมจากพฤติกรรมกระทำผิดของตน เนื่องจากพฤติกรรมที่กระทำผิดของตนนั้นมักได้รับการให้อภัยและได้รับการยอมรับจากบิดามารดา โคลเบอร์ (Jack and David, 1981) ได้กล่าวถึงครอบครัวกับการพัฒนาด้านจริยธรรมว่า ครอบครัวที่มีการกระตุ้นให้เด็กได้มีส่วนตัดสินใจ มีโอกาสทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณค่าต่างๆ เด็กจะมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ไม่มีโอกาสที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้การยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใหญ่ โอกาสนี้เรียกว่า Role – taking opportunity เป็นการคิดถึงความรู้สึกของผู้อื่นหรือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการพบปะพูดคุยแล้วมีการตัดสินใจปัญหาทางจริยธรรม ในการศึกษาครั้งนี้มีได้นำเรื่องจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องแต่พฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมซึ่งจะปฏิเสธไม่ได้เช่นกัน นอกจากนี้ ผลการวิจัยอาจไม่เป็นตัวแทนของประชากรผู้ที่มีรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงได้อย่างเพียงพอ แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลก็เป็นไปตาม

แนวทางที่ได้ตั้งสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ ผู้ที่ได้คะแนนรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนบุคลิกลักษณะซึมเศร้าและต่อต้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ก. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบความผูกพันกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น กลุ่มที่มีพฤติกรรมทารุณกรรม เป็นต้น หรือพิจารณาร่วมกับตัวแปรอื่นๆนอกเหนือจากบุคลิกลักษณะซึมเศร้า หรือบุคลิกลักษณะต่อต้านสังคม
2. มีการศึกษารูปแบบความผูกพันในเชิงลึกมากขึ้น เช่น การเปรียบเทียบเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายระหว่างคดีที่มีอัตราโทษสูงกับคดีที่มีอัตราโทษต่ำ ระดับการศึกษา เปรียบเทียบตามลักษณะครอบครัวแตกแยก หรือ อายุของเยาวชนที่บิดามารดาแยกทางกัน เป็นต้น รวมทั้งวัดโดยแบบทดสอบ Projective Test เช่น TAT บาง card , SCT, ฯลฯ
3. ควรมีการศึกษารูปแบบความผูกพันกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายและมาจากครอบครัวแตกแยกเพื่อสรุปหาสาเหตุที่แน่ชัด
4. น่าจะมีการศึกษารูปแบบความผูกพันในระยะยาวตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่นผู้ใหญ่

ข. การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ/แนวทางการป้องกันแก้ไข

สามารถนำความรู้หรือข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการบำบัดหรือให้คำปรึกษาครอบครัวแก่วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยกได้